

ΛΙΓΝΙΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ. Η ΩΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ (Νοέμβριος 2005)

Συγγραφέας: ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Στους νομούς Κοζάνης, Φλώρινας και Αρκαδίας λειτουργούν από καιρό λιγνιτικοί σταθμοί για την παραγωγή ηλεκτρισμού. Η συμβολή τους στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας ήταν και εξακολουθεί να είναι σημαντική. Εκτός αυτού, προσέφεραν επί δεκαετίες διέξοδο στην απασχόληση σε περιοχές με μικρές οικονομικές δυνατότητες και συνέβαλαν στην ανάπτυξή τους. Τα τελευταία χρόνια άρχισε πάντως να συνειδητοποιείται ότι η συνέχιση της εκμετάλλευσής τους τείνει να αποβεί οικονομικά προβληματική και να καταστεί περιβαλλοντικά, αν όχι απαγορευτική, υπέρμετρα επαχθής. Κοινή είναι λοιπόν η αίσθηση ότι η ζωή τους είναι πια περιορισμένη.

Μετά από επίμονες προσπάθειες και αγωνιστικές κινητοποιήσεις θεσπίσθηκε με το άρθρο 20 του ν. 2446/1996 το «τέλος ανάπτυξης» που βαρύνει τη ΔΕΗ. Ο νόμος το χαρακτηρίζει αναπτυξιακό, άνκαι έχει προεχόντως αποκαταστατικό χαρακτήρα. Με αυτό τον τρόπο επιχειρήθηκε να συγκαλυφθεί ο πραγματικός λόγος για τον οποίον καθιερώθηκε, δηλαδή η αντιμετώπιση των συνεπειών που υφίστανται το περιβάλλον, η υγεία και η ποιότητα ζωής όσων εργάζονται στους σταθμούς αλλά και όσων διαμένουν στην ευρύτερη περιφέρειά τους. Είναι πρόδηλο ότι το τέλος δεν απέβλεπε στην ανάπτυξη των υπόψη περιοχών, όπως επιτηδείως αναφέρεται στο νόμο, αλλά στην αποκατάσταση των συνεπειών από την υπέρμετρα επιβαρυντική λειτουργία των λιγνιτικών σταθμών.

Οι συνέπειες αυτές απασχολούν ήδη έντονα τους ενδιαφερόμενους, την κοινή γνώμη και τα Μ.Μ.Ε. Το 2005 μπορεί να χαρακτηρισθεί ως κρίσιμο έτος για τη συνειδητοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων που θα εξακολουθεί, αν δεν ληφθούν δραστικά μέτρα, να προκαλεί η λειτουργία των σταθμών. Αξίζει να αναφέρουμε τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες. Σε πρόσφατο πόρισμά του (Υποθέσεις 6536, 6537/2004) ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει, μετά από προσφυγές πολιτών, τα έντονα προβλήματα που συνδέονται με τη λειτουργία τους στην Κοζάνη και ζητά από τα αρμόδια Υπουργεία να λάβουν πρόσθετα μέτρα για να ελεγχθούν οι πολλαπλά αρνητικές συνέπειές τους.

Επίσης, ο Δήμος Γόρτυνος προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ζητώντας την ακύρωση της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για τη λειτουργία λιγνιτορυχείου σε περιοχή απaráμιλλου φυσικού κάλλους στον Αλφειό. Μετά την αναστολή της ισχύος της σχετικής υπουργικής απόφασης από την Επιτροπή Αναστολών (απόφαση 495/2005) φαίνεται ότι θα εγκαταλειφθεί η εξόρυξη λιγνίτη στην περιοχή. Οι όροι, ωστόσο, με τους οποίους λειτουργεί ο λιγνιτικός σταθμός στη Μεγαλόπολη εξακολουθούν να επιβαρύνουν υπέρμετρα το περιβάλλον, επιδεινώνουν την υγεία των εργαζομένων και των κατοίκων και να μολύνουν τον υδροφόρο ορίζοντα.

Η κατάσταση αυτή ήταν βέβαια προ πολλού γνωστή, συναντούσε όμως περιέργως την ανοχή των ενδιαφερομένων, παρά το γεγονός ότι η επιδείνωση της υγείας τους είχε φθάσει σε απαγορευτικά επίπεδα και ο μέσος όρος του προσδόκιμου της ζωής τους είχε μειωθεί αισθητά. Όσα αναφέρθηκαν για την περιοχή της Μεγαλόπολης ισχύουν και για τις ευρύτερες περιοχές της Πτολεμαΐδας και του Αμυνταίου. Τη δεινή κατάσταση που επικρατεί στην πρώτη ανέδειξε το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με προσφυγή στην Επιτροπή που ελέγχει την τήρηση των κανόνων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη. Η προσφυγή του κρίθηκε παραδεκτή τον Ιανουάριο του 2006 πρόκειται δε να αποφασιστεί η βασιμότητά της. Με την πρωτοβουλία αυτή το πρόβλημα προσλαμβάνει και ευρωπαϊκή διάσταση.

Κινητικότητα παρουσιάζεται επίσης και για το «τέλος ανάπτυξης» που προβλέπει ο ν. 2446/1996. Με απόφασή του ο Υπουργός Ανάπτυξης τροποποίησε τη ρύθμιση που προβλέπεται για την κατανομή και τη διάθεσή του στους δικαιούχους Ο.Τ.Α. Ανεξαρτήτως των προβλημάτων που παρουσιάζει γενικότερα η σχετική απόφαση, αξίζει κυρίως να τονιστεί η περιθωριοποίηση των Ο.Τ.Α., οι οποίοι θα έπρεπε να διαθέτουν, ως άμεσοι εκφραστές των συμφερόντων των θιγομένων, προέχοντα λόγο στην εφαρμογή της. Τη νομιμότητα αλλά και τη συνταγματικότητα της υπουργικής απόφασης προσέβαλαν ήδη στο Συμβούλιο της Επικρατείας η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κοζάνης και ο Δήμος Γόρτυνος, ενώ αίτηση ακυρώσεως αναμένεται να ασκήσει και ο Δήμος Μεγαλόπολης. Το

Δικαστήριο καλείται έτσι να κρίνει, μεταξύ των άλλων, το χαρακτήρα του τέλους και τη νομιμότητα της ρύθμισης για τη διαχείρισή του.

Από όσα προηγήθηκαν φαίνεται ότι πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κλιματικές αλλαγές και την κύρωση του Πρωτοκόλλου του Κιότο (ν. 3017/2002, ΕτΚ, τ. Α΄, φ. 117 της 30ής Μαΐου 2002) θέτει νέους όρους για τη λειτουργία των λιγνιτικών σταθμών. Η πολιτική που ακολουθήσαμε από τα τέλη της δεκαετίας του '50 όχι μόνο τίθεται σε αμφισβήτηση αλλά έχει περιορισμένο ορίζοντα. Η κινητικότητα που παρατηρείται σχετικά εντάσσεται σε αυτήν ακριβώς την προοπτική. Δεν είναι λοιπόν τυχαία.

Έφτασε νομίζω, με μεγάλη καθυστέρηση, η ώρα της αλήθειας. Έφτασε δηλαδή η στιγμή να επανεξετάσουμε συνολικά την ενεργειακή πολιτική μας, χωρίς κοντόφθαλμες και αναχρονιστικές αντιλήψεις, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη (άρθρο 24 παρ. 1 Συντ.), το δικαίωμα στην υγεία (άρθρα 21 παρ. 3 και 5 παρ. 5 Συντ.) και ευρύτερα το δικαίωμα στην ποιότητα ζωής όσων εργάζονται και όσων διαμένουν στους λεγόμενους «ενεργειακούς» δήμους.